

"A call to action"

Taler

Thorbjørn Jagland

Dato

10 desember 2009

Sted

Oslo Rådhus

Omstendigheter

Tildeling av Nobels fredspris til Barack H. Obama

1 Deres Majesteter, herr President og Nobels fredsprisvinner, Deres Kongelige Høyheter, eksellenser, mine damer og herrer,

5 Den Norske Nobelkomite annonserte den 9. oktober i år at Nobels fredspris for 2009 skulle tildeles president Barack H. Obama "for hans ekstraordinære innsats for å styrke internasjonalt diplomati og mellomfolkelig samarbeid. Komiteen har lagt spesiell vekt på Obamas visjon om og arbeid for en verden uten atomvåpen."

10 I sin kommentar til prisen sa Barack Obama at han ikke fortjente å være blant de mange kvinner og menn som har mottatt Nobels fredspris, og som har inspirert verden gjennom sin modige innsats for fred. Men han la til at han også var kjent med at Nobelprisen ikke bare har vært brukt til å honorere konkrete prestasjoner, men også til å fremme spesielle saker. Prisen kunne således være "a
15 call to action."

President Obama har forstått Den Norske Nobelkomite helt riktig. Vi gratulerer han med årets Nobels fredspris!

20 Årets prisutdeling må sees i lys av den situasjonen vi har hatt i verden med betydelig spenning, en lang rekke kriger og uløste konflikter, konfrontasjon på mange fronter. Og, ikke minst, er faren for spredning av atomvåpen, miljøforringelser og global oppvarming overhengende. Faktisk har tidsskriftet Time Magazine nylig beskrevet det tiåret som nå ebber ut som det verste siden
25 slutten på andre verdenskrig.

Fra første stund i sitt presidentskap har Barack Obama forsøkt å skape et bedre

samarbeidsklima som kan bidra til å snu dagens trend. Han har allerede
30 "redusert temperaturen i verden", slik tidligere fredsprisvinner Desmond Tutu
formulerte det.

Komiteens utgangspunkt er alltid Alfreds Nobels testamente. Vi skal tildele
Nobels Fredspris til den som i det "foregående år", altså i dette tilfellet siden
35 forrige utdeling i desember 2008, har virket mest og best "for brorskap mellom
nasjonene, for avskaffelse eller reduksjon av stående armeer samt for avholdelse
og fremme av fredskongresser" - slik det står i testamentet.

Spørsmålet var egentlig ganske enkelt: Hvem har gjort mest for fred i verden i
40 det siste år? Dersom spørsmålet blir stilt slik Nobel gjorde det, blir svaret
forholdsvis enkelt: Det måtte bli USAs president Barack Obama. Det er sjelden
en person i den grad dominerer internasjonal politikk og i løpet av så kort tid tar
initiativet til så mange og så store endringer som det Obama har gjort.
Spørsmålet for komiteen var heller om den skulle tørre å utpeke denne person
45 når han er verdens mektigste mann, med det ansvar og de forpliktelser som
hviler på enhver amerikansk presidents skuldre.

Men komiteen kom til at Fredsprisen fortsatt må kunne tildeles en politisk
leder. Vi får ikke verden på et tryggere spor uten politisk lederskap. Det kan fort
50 være for sent. Mange har fremholdt at prisen kommer for tidlig. Men historien
er dessverre så altfor full av tapte muligheter.

Det er nå vi har muligheten til å støtte opp om President Obamas ideer. Årets
pris er uten tvil "a call to action" for oss alle.

55
Komiteen vet at mange vil teste hans idealer opp mot det han virkelig gjør. Det
skal vi være glade for. Men hvis kravet er at enten oppfyller man idealene til
punkt og prikke og det straks eller så må man slutte å ha idealer, så får vi et svært
uheldig skille mellom realpolitikkens krav og idealistiske mål. Da forvandles
60 politikk til ren kynisme. Politiske ledere må kunne tenke ut over realpolitikkens
ofte snevre grenser. Det er bare det som kan bevege realpolitikken i riktig
retning.

Obama har oppnådd mye. Multilateralt diplomati står igjen sentralt, med vekt
65 på den rolle FN og andre internasjonale institusjoner kan spille. Tidligere
generalsekretær Dag Hammarskjöld sa at "the UN was not created to take

humanity to heaven, but to save it from hell." USA betaler nå sine regninger, går inn i ulike komiteer, tiltrer viktige konvensjoner. Internasjonale standarder respekteres igjen. Tortur forbyes; presidenten gjør hva han kan for å stenge Guantanamo. Menneskerettigheter og internasjonal folkerett legger føringene. Derfor hylles årets prisvinner av dem som leder disse internasjonale institusjonene. Nye muligheter er skapt.

75 Deres Majesteter, herr President, Deres Kongelige Høyheter, mine damer og herrer,

Visjonen om en verden uten atomvåpen har på en kraftfull måte revitalisert forhandlinger om nedrustning og rustningskontroll. FNs Sikkerhetsråd, under Obamas ledelse, sluttet seg enstemmig til visjonen om en verden uten atomvåpen. Den nye administrasjonen i Washington har revurdert utplasseringen av det planlagte anti-rakettforsvaret i Øst-Europa og ser heller på andre multilaterale løsninger for å sikre regionen. Dette har bidratt til at forhandlingene mellom USA og Russland om de strategiske atomvåpnene foregår i en forbedret atmosfære. En ny avtale mellom USA og Russland ligger forhåpentlig snart på bordet.

Vi ser hvordan visjonen om en verden uten atomvåpen stimulerer også de mindre atommaktene til å foreta nedskjæringer. Vi kan heller ikke forhindre spredning av atomvåpen til nye makter dersom ikke de etablerte atommaktene oppfyller sine forpliktelser. Dette var den klare forutsetning for Ikke-spredningsavtalen; den samme forutsetning gjelder i dag. Neste år avholdes den viktige Tilsynskonferansen for Ikke-spredningsavtalen. Enten gir atommaktene et klart signal om at de er villig til å ruste ned eller så kan konferansen bli en fiasko med fare for nye våpenkappløp. President Obama har gitt sitt signal.

I dagens Washington foretrekkes dialog og forhandlinger som virkemiddel for å løse selv de vanskeligste internasjonale konflikter. USA står ikke lenger på sidelinjen når det gjelder Irans atomprogram. Som presidenten formulerte det i sin innsettingstale: "we will extend a hand if you are willing to unclench your fist." Det er ikke gitt at forhandlinger alltid fører fram, men Obama har ment at USA har en plikt til å forsøke. Hvis den utstrakte hånd fortsatt blir møtt med en knyttet neve, står verdenssamfunnet mer samlet om den videre håndteringen.

105 Obama har insistert på at USA må bygge koalisjoner og vennskap fremfor å

skape fiender. Han følger denne strategien også i Afghanistan. Kampen mot voldelig ekstremisme i Afghanistan hviler på et bredt internasjonalt grunnlag og har aktiv støtte fra mange regjeringer rundt om i verden. I det lange løp kan
110 imidlertid problemene i Afghanistan løses kun av afghanerne selv. Dette er også den grunnleggende logikken bak presidentens nye strategi i landet.

Når det gjelder kampen mot klimaendringer, ser vi den samme tankegangen - USA kan ikke være likegyldig overfor globale utfordringer. Selv om landet alene
115 ikke kan løse slike utfordringer, er heller ingen løsning mulig uten USA. Obama har lagt fram konkrete forslag til hva USA kan gjøre. Dette har forbedret mulighetene for å nå en effektiv global avtale - om ikke i år så håper vi at det vil skje til neste år.

120 Kina blir stadig mer sentral i internasjonal politikk og den globale økonomi. USA har vært opptatt av at mange av de største utfordringene bare kan løses i et tett samarbeid med Kina. Ikke noe land har således forurenset mer enn USA; ikke noe land vil i framtida forurense mer enn Kina. De to lands økonomier er tett bundet sammen. Staters oppstigning fører ofte til krig og konflikt. Enkelte i
125 USA frykter at historien kan gjenta seg på dette punkt. Obama-administrasjonens samarbeid med Beijing gjør at vi har liten grunn til å frykte en slik gjentakelse.

Obamas diplomati er basert på forestillingen om at den som skal lede verden,
130 må gjøre det på grunnlag av verdier og holdninger som deles av størstedelen av jordens befolkning. Det var slik de formulerte seg de tidligere amerikanske presidenter som fremfor noen ble ansett som verdens ledere også utenfor USA: Woodrow Wilson og Franklin D. Roosevelt, John F. Kennedy og Ronald Reagan. Amerikas idealer var verdens idealer; de levde, slik Reagan formulerte
135 det, "not only in the hearts and minds of our countrymen but in the hearts and minds of millions of the world's people in both free and oppressed societies who look to us for leadership."

Obamas idealer faller i stor grad sammen med de idealer som har ligget til grunn
140 for Den Norske Nobelkomites virksomhet gjennom vår 108-årige historie: å styrke de internasjonale institusjoner så mye som mulig; å fremme demokrati og menneskerettigheter; å redusere våpnenes plass og helst avskaffe atomvåpen helt; å styrke dialog og forhandlinger; og, i de aller siste år, å møte klimatrusselen på en effektiv måte.

Hvis vi ser på Nobelprisens historie, har vi flere eksempler på priser til personer eller institusjoner som har fått til grunnleggende avtaler eller andre resultater som har vist seg å bestå historiens prøve. Men vi vil finne minst like mange
150 priser som har gått til dem som prøvde å få til grunnleggende forandringer i internasjonal politikk, men hvor resultatene ennå var uklare på det tidspunkt de mottok prisen. Woodrow Wilson fikk prisen da han stod som svakest både politisk og personlig, rammet av slag som han var. Han hadde skapt Folkeforbundet, men USA ville ikke delta. Wilson var en helt i verden, men ikke
155 i USA. Den amerikanske utenriksminister Cordell Hull fikk prisen etter at FN var etablert, men så tidlig at ingen kunne vite noe sikkert om hva FNs betydning ville bli.

Mange har fått fredsprisen for sitt mot, selv om resultatene lenge syntes små.
160 Carl von Ossietzky, Andrej Sakharov, Lech Walesa, Dalai Lama for å nevne noen. Da Albert Lutuli mottok sin fredspris, var kampen mot apartheid i sin spede begynnelse. Den hadde få resultat å vise til. Da Martin Luther King, Jr., mottok sin pris, hadde han presentert sin drøm om at "my four little children will one day live in a nation where they will not be judged by the color of their
165 skin but by the content of their character", men det var ennå langt fra drøm til realitet.

Herr president, det er med tilfredshet vi kan konstatere at med din tilstedeværelse her i dag har Dr. Kings drøm blitt til virkelighet.

170

I Midtøsten har det vært mange kriger og det har blitt delt ut mange fredspriser. Hvorfor venter ikke Nobelkomiteen til endelige fredsavtaler er etablert? Ingenting er endelig i historien. Den beveger seg alltid videre. Fred må bygges på nytt og på nytt. Den Norske Nobelkomite kan ikke dele ut en fredspris der ikke
175 noe er oppnådd, men dersom prinsippene er viktige nok og striden om disse av vital betydning for verdens framtid, kan komiteen heller ikke vente til vi er helt sikre på at prinsippene har seiret på alle fronter. Da blir prisen et nokså forsinket godkjenningstempel og ikke et redskap for fred i verden.

180 Deres Majesteter, herr President, Deres Kongelige Høyheter, mine damer og herrer,

Herr president, i både første og andre verdenskrig kom ditt land Europa til

185 unnsetning. Det vil vi aldri glemme. Etter første verdenskrig prøvde Woodrow
Wilson å skape en verden basert på internasjonalt samarbeid og demokrati.
Suksessen var begrenset. Under og etter andre verdenskrig tok Franklin
Roosevelt og Harry Truman initiativet til dannelsen av FN og andre globale
190 institusjoner. Ennå i dag lever deres verk videre. Lærdommen var at
nasjonalstatenes makt ikke kunne være ubegrenset. Statene må forplikte seg til
internasjonal folkerett og de universelle menneskerettighetene. Utviklingen gikk
bort fra utemmet nasjonalisme og i retning av større internasjonalisme.

I dag stiller nok en amerikansk president seg i spissen for en ny internasjonal
195 orden. Han bekrefter at USA må lede sammen med andre. Murer skal rives ned.
Som han formulerte det i sin tale i Berlin i juli 2008: "The walls between old
allies on either side of the Atlantic cannot stand. The walls between the
countries with the most and those with the least cannot stand. The walls
between races and tribes; natives and immigrants; Christians and Muslims and
200 Jews cannot stand. These now are the walls we must tear down."

Dette må i sannhet være Nobels "brorskap mellom nasjonene."

205 Deres Majesteter, herr President, Deres Kongelige Høyheter, mine damer og
herrer,

President Obama er en politisk leder som forstår at selv de mektigste er svake når
de står alene. Han er en mann som har tro på fellesskapets styrke - det være seg
lokalsamfunnet der han startet sin karriere for mange år siden eller det globale
210 samfunnet som han leder i dag. Obama har dristighet til å håpe og pågangsmot
til å forvandle dette håpet til virkelighet.

Det er dette som gjør ham så betydningsfull. Ved sin atferd og lederskap krever
han at vi alle må "take our share of responsibility for a global response to global
215 challenges".

Vi gratulerer årets prisvinner, president Barack H. Obama, med hva han allerede
har oppnådd og ønsker han all mulig suksess i hans fortsatte anstrengelser for en
fredeligere verden. Måtte du få den hjelp du fortjener!

220

© The Nobel Foundation

Kilde

nobelpeaceprize.org

225

Emneoversigt

Foredrag, Nobelpris, Nobels fredspris

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/a-call-to-action>

230

235

240

245

250

255

260